

Rapport

Politieke peiling september 2022

*I&O-peiling Tweede Kamer
September 2022*

Colofon

Politieke peiling september 2022

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2022/071

Datum

september 2022

Auteurs

Asher van der Schelde

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	I&O-zetelpeiling september	7
1.1	Zetelpeiling: VVD blijft grootste, opmars BBB gestuit	7
1.2	Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen	9
1.3	Andere overwogen partijen	10
1.4	Toelichtingen bij kiezersstromen	11
2	Onderzoeksverantwoording	12

I&O-zetelpeiling: VVD blijft grootste, opmars BBB vlakt af

In de I&O Research-zetelpeiling die liep van vrijdag 9 tot maandag 12 september is de VVD opnieuw de grootste partij van het land. De VVD zou 23 zetels halen als er nu verkiezingen zouden zijn. Dat is een verlies van elf zetels ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van 2021. Ook coalitiegenoten D66 (-9) en CDA (-9) staan nog altijd op ruim verlies.

Ten opzichte van de vorige meting in juli winnen JA21 (+3) en FvD (+2) terrein. BBB (-3) en PvdD (-3) verliezen enige steun.

Het feit dat JA21 wint en BBB verliest lijkt het gevolg van het feit dat immigratie (een thema waar JA21 mee wordt geassocieerd) nu duidelijker op de agenda staat en stikstof (het thema van BBB) minder dan in juli.

Een vijfde (21%) van de kiezers die wel zou gaan stemmen weet nog niet waar hun stem naartoe zou gaan. Dat is ongeveer net zo veel als in juli.

Tabel 0.1 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 12 september (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?” Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen, zonder ‘weet nog niet’ (n=1.789).

	Zetels								Verschil	
	Uitslag	I&O-peiling							t.o.v. juli 22	t.o.v. TK21
		TK21	jan 22	feb 22	apr 22	mei 22	jun 22	juli 22		
VVD	34	26	27	29	28	24	22	23	+1	-11
D66	24	17	19	18	13	14	14	15	+1	-9
PVV	17	15	17	13	16	15	16	16	0	-1
CDA	15	8	6	7	8	8	6	6	0	-9
SP	9	8	7	7	8	10	9	8	-1	-1
PvdA	9	9	10	11	11	11	10	11	+1	+2
GL	8	11	11	13	14	12	12	12	0	+4
FvD	8	5	4	4	5	4	4	6	+2	-2
PvdD	6	8	8	8	8	9	10	7	-3	+1
CU	5	6	6	6	6	6	5	5	0	0
Volt	3	10	9	4	5	5	5	5	0	+2
JA21	3	10	9	10	10	10	9	12	+3	+9
SGP	3	4	4	4	4	5	4	4	0	+1
DENK	3	2	2	3	3	3	3	2	-1	-1
50+	1	1	1	2	1	0	1	1	0	0
BBB	1	8	8	8	8	12	18	15	-3	+14
BIJ1	1	1	1	1	1	2	1	1	0	0
BV NL	0	1	1	2	1	0	1	1	0	+1
Coalitie VVD, D66, CDA, CU	78	57	58	60	55	52	47	49	+2	-29

Bron: I&O Research, september 2022

Waarom verliezen VVD, CDA en D66 ten opzichte van de verkiezingen in maart 2021?

Voormalig VVD-kiezers wijken vooral uit naar BBB (8%) en JA21 (8%). Een kwart (26%) van degenen die in maart voor de liberalen kozen weet nu niet waar ze op zouden stemmen.

Kiezers die uitwijken naar BBB vinden dat VVD steken laat liggen in het stikstofbeleid. Zo zegt een kiezer: “we moeten trots zijn op onze boeren door hun kunnen we blijven eten en drinken.”

Kiezers die nu JA21 zouden stemmen noemen relatief vaak het asielbeleid als reden om VVD te verlaten. Zij zijn van mening dat dit beleid strenger zou moeten en betitelen VVD als partij die teveel naar links opschuift. “JA21 is netjes rechts en VVD waait op dit moment met iedereen mee”, aldus een kiezer.

Bijna een derde (31%) van de voormalig D66-kiezers weet nu niet waar op te stemmen. Ex-D66-kiezers die dit wel weten wijken vooral uit naar links. GroenLinks weet negen procent van deze groep aan zich te binden.

Kiezers die deze overstap maken vinden doorgaans dat D66 haar progressieve idealen in het kabinet niet tot uiting weet te brengen. Vooral thema's omtrent klimaat en stikstof worden hierbij genoemd, evenals verschillen tussen arm en rijk. Een overstapper zegt: “GroenLinks heeft meer oog voor het milieu en grote inkomensverschillen.”

Ex-CDA-kiezers wijken net als voormalige VVD'ers vooral uit naar twee partijen: BBB en JA21. Dit gebeurt doorgaans op basis van stikstofbeleid (nieuwe BBB-kiezer: “De BoerBurgerBeweging komt op voor de boeren. Het huidige kabinet is Nederland aan het verkwanselen”) en asiel (nieuwe JA21-kiezer: “CDA is niet hard genoeg in strijd tegen asielinstroom. Nederland is nu echt vol”).

Waarom winnen BBB, JA21 en GroenLinks ten opzichte van de verkiezingen in maart 2021?

Naast populaire standpunten omtrent stikstof wordt BBB door nieuwe kiezers geroemd vanwege de duidelijke taal van Caroline van der Plas. Een voormalige PVV-kiezer omschrijft haar aantrekkingskracht als volgt: “Die dame komt op voor de normale boeren, burgers en buitenlui.”

JA21 profiteert van het feit dat naar aanleiding van de asielopvangcrisis immigratie weer op de politieke agenda staat. Overstappers, die vooral komen van VVD, PVV en CDA, staan achter het anti-immigratiestandpunt van de partij. Een voormalige VVD-kiezer licht zijn overstap als volgt toe: “VVD is geen rechtse partij meer, geen visie. JA21 vind ik het fatsoenlijke alternatief voor PVV.”

GroenLinks staat al een jaar op een duidelijke winst van 3 à 5 zetels. De partij trekt vooral kiezers aan van D66 en in mindere mate van PvdA en Volt. Zij doen dit vanwege de focus van de partij op milieu en klimaat. In het geval van voormalig D66-kiezers speelt ook een rol dat zij teleurgesteld zijn in de huidige lijn van de sociaalliberalen en zij daarom een stapje naar links zetten.

NRC Prinsjesdagpeiling: tevredenheid met kabinet op dieptepunt

In samenwerking met NRC publiceerden wij vandaag ook een Prinsjesdagpeiling. Daaruit blijkt onder andere dat de tevredenheid met Rutte IV een dieptepunt heeft bereikt. Slechts 17 procent van de kiezers is tevreden over het kabinet. Klik [hier](#) om het hele rapport te lezen.'

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 9 tot maandag 12 september. In totaal deden 2.684 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel van de steekproef (n=2.497) is afkomstig het I&O Research Panel, 187 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent.

1 I&O-zetelpeiling september

1.1 Zetelpeiling: VVD blijft grootste, opmars BBB vlakt af

In de I&O Research-zetelpeiling die liep van vrijdag 9 tot maandag 12 september is de VVD opnieuw de grootste partij van het land. De VVD zou 23 zetels halen als er nu verkiezingen zouden zijn. Dat is een verlies van elf zetels ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van 2021. Ook coalitiegenoten D66 (-9) en CDA (-9) staan nog altijd op ruim verlies.

Ten opzichte van de vorige meting in juli winnen JA21 (+3) en FvD (+2) terrein. BBB (-3) en PvdD (-3) verliezen enige steun.

Een vijfde (21%) van de kiezers die wel zou gaan stemmen weet nog niet waar hun stem naartoe zou gaan. Dat is ongeveer net zo veel als in juli.

Tabel 1.1 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 12 september (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen, zonder ‘weet nog niet’ (n=1.789).

	ZETELS																VERSCHIL	
	Uitslag	Peiling															+/-	+/-
		TK21	apr '21	mei '21	jun '21	juli '21	sep '21	okt '21	nov '21	dec '21	jan '22	feb '22	apr '22	mei '22	juni '22	juli '22		
VVD	34	34	34	36	35	33	34	33	29	26	27	29	28	24	22	23	+1	-11
D66	24	26	23	21	22	19	15	15	18	17	19	18	13	14	14	15	+1	-9
PVV	17	15	15	14	17	16	16	17	16	15	17	13	16	15	16	16	0	-1
CDA	15	14	10	12	6	7	7	8	9	8	6	7	8	8	6	6	0	-9
SP	9	10	10	7	9	9	10	8	8	8	7	7	8	10	9	8	-1	-1
PvdA	9	8	10	10	11	12	11	9	9	9	10	11	11	11	10	11	+1	+2
GL	8	6	7	9	9	11	12	10	9	11	11	13	14	12	12	12	0	+4
FvD	8	7	7	5	4	5	5	6	4	5	4	4	5	4	4	6	+2	-2
PvdD	6	6	7	8	7	8	8	7	8	8	8	8	8	9	10	7	-3	+1
CU	5	5	5	5	5	7	6	8	5	6	6	6	6	6	5	5	0	0
Volt	3	4	6	6	6	6	8	8	10	10	9	4	5	5	5	5	0	+2
JA21	3	6	6	6	6	5	7	6	8	10	9	10	10	10	9	12	+3	+9
SGP	3	3	3	3	3	3	4	4	3	4	4	4	4	5	4	4	0	+1
DENK	3	3	3	3	2	1	1	2	1	2	2	3	3	3	3	2	-1	-1
50+	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	1	2	1	0	1	1	0	0
BBB	1	1	2	3	5	6	5	6	9	8	8	8	8	12	18	15	-3	+14
BIJ1	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	0	0
BVNL	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	2	1	0	1	1	0	+1
Coalitie	78	79	72	74	68	66	62	64	61	57	58	60	55	52	47	49	+2	-29

Bron: I&O Research, september 2022

Tabel 1.2 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 18 juli (percentages)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.789).

	Uitslag	Peiling						Marge
	TK2021	14 feb 2022	11 april 2022	16 mei 2022	13 juni 2022	18 juli 2022	12 sept 2022	12 sept 2022
VVD	21,9	16,8	17,8	17,4	15,3	14,0	14,6	(12,9; 16,3)
D66	15,0	11,9	11,1	8,3	8,7	8,7	9,6	(8,2; 11)
PVV	10,8	10,3	8,1	9,7	9,5	10,0	10,7	(9,2; 12,2)
CDA	9,5	3,9	4,5	5,2	5,5	3,9	4,1	(3,2; 5)
SP	6,0	4,8	4,8	5,3	6,2	5,9	5,1	(4,1; 6,1)
PvdA	5,7	6,3	6,9	6,7	7,2	6,3	7,4	(6,2; 8,6)
GL	5,2	6,8	8,5	8,7	7,6	7,5	7,9	(6,6; 9,2)
FvD	5,0	3,0	2,8	3,3	2,9	2,8	3,8	(2,9; 4,7)
PvdD	3,8	5,1	5,5	5,3	5,5	6,4	4,9	(3,9; 5,9)
CU	3,4	3,9	4,3	4,1	3,8	3,6	3,3	(2,5; 4,1)
Volt	2,4	5,5	3,0	3,3	3,7	3,2	3,6	(2,7; 4,5)
JA21	2,4	5,9	6,2	6,6	6,7	5,8	7,8	(6,5; 9,1)
SGP	2,1	2,8	2,5	2,7	3,1	2,9	2,6	(1,9; 3,3)
DENK	2,0	1,6	2,2	2,1	2,1	2,2	1,6	(1; 2,2)
50+	1,0	1,1	1,3	0,7	0,4	1,1	0,8	(0,4; 1,2)
BBB	1,0	5,5	5,8	5,5	7,7	11,5	9,9	(8,5; 11,3)
BIJ1	0,8	1,2	0,9	1,0	1,5	1,2	1,1	(0,6; 1,6)
BV NL	-	0,9	1,3	1,0	0,3	0,9	1,0	(0,7; 1,3)
Anders	2,0	2,4	2,8	3,0	2,0	2,2	0,3	
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	

Bron: I&O Research, september 2022

1.2 Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen

Drie partijen (VVD 48%, D66 43% en CDA 30%) weten minder dan de helft van hun kiezers van maart 2021 vast te houden. JA21 (76%) en SGP (81%) slagen hier het best in.

BBB haalt kiezers weg bij vijf (centrum)rechtse partijen: JA21 (18% van de kiezers in maart '21 zou nu BBB stemmen), FvD (15%), PVV (14%), VVD (8%) en CDA (8%). In absolute aantallen wint BBB daarmee het meest van VVD (ca. 3 zetels).

JA21 wint van PVV (9%), VVD (8%) en CDA (8%). Dat betekent dat VVD ook circa drie zetels verliest aan JA21. Tot slot zien we dat ex-FvD'ers (11%) relatief vaak overstappen naar BVNL en voormalig D66-kiezers naar GroenLinks (9%).

Tabel 1.3– Switchgedrag ten opzichte van Tweede Kamerverkiezingen (in procenten)

Basis: zou zeker/ waarschijnlijk gaan stemmen (n=1.789)

Stem-intentie 13 juni ↓	Totaal	Stemgedrag TK21												
		VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
VVD	11	48	1	1	4	1	1					2		
D66	7	3	43	1	1	1	1	1		1		2		
PVV	8	3		59	2	1			7					3
CDA	3	1		1	30				1		4			
SP	4		1	1	2	49	3	3			1	2		2
PvdA	6		5		2	7	62	4			4	4		
GL	6	1	9		1	2	6	67		4		6		
FvD	3			4		1			50					
PvdD	4		3		1	3		6		68	1	2		
CU	3				4					1	62			3
Volt	3	1	4		2	1	3	3		4		49		
JA21	6	8	1	9	8	3	1		5	1		2	76	
SGP	2				1						3			81
DENK	1													
50Plus	1												3	
BBB	8	8	2	14	8	6	2	1	15	4	5		18	5
BIJ1	1					1		4		1				
BVNL	1				1	1			11	1				2
Anders	2	1		3	4	2	1		1	1	4			
Weet niet	21	26	31	4	30	22	20	11	11	14	15	31	3	5
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: I&O Research september 2022

1.3 Andere overwogen partijen

VVD zou veel kiezers verliezen als er nu verkiezingen zouden zijn, maar de kiezers die overblijven zijn wel relatief zeker van hun zaak. Voor bijna de helft (45%) van degenen die nu VVD zou stemmen staat hun stemkeuze vast. Ook kiezers van BBB, PVV, PvdD en CU overwegen relatief weinig andere partijen.

De grootste mogelijke overloop vindt plaats tussen PvdA en GroenLinks. Circa de helft van de kiezers van beide partijen overweegt op de andere partij te stemmen.

Ook opvallend is dat de helft van de kiezers van JA21 overweegt om op BBB te stemmen. PvdD- en D66-kiezers overwegen vaak GroenLinks, terwijl veel Volt-kiezers mogelijk uitwijken naar D66.

Tabel 1.4: Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?
Maximaal twee antwoorden. Basis: zou zeker/ waarschijnlijk gaan stemmen (n=1.789)

	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	PvdD	CU	Volt	JA21	BBB
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Staat vast	22	45	17	27	20	23	16	9	29	31	9	14	26
VVD	10	0	19	6	26	2	1	2	2	2	10	15	9
D66	14	16	0	1	19	6	15	40	8	3	47	2	1
PVV	8	6	2	0	3	10	1	2	4	0	0	25	21
CDA	7	13	4	1	0	2	2	2	2	20	8	5	2
SP	8	3	4	7	1	0	18	15	14	8	5	2	7
PvdA	13	3	26	3	7	27	0	50	15	3	27	0	2
GL	17	3	45	1	8	24	55	0	44	14	35	1	2
FvD	3	2	1	12	0	0	0	0	0	0	0	3	9
PvdD	10	1	12	7	0	17	17	32	0	9	30	3	1
CU	6	5	3	0	29	5	8	5	1	0	9	1	5
Volt	11	9	31	2	5	5	14	17	10	12	0	3	3
JA21	10	17	2	20	8	1	2	0	1	0	3	0	27
SGP	2	0	0	4	3	1	0	0	0	19	0	5	4
DENK	1	0	1	2	0	0	6	3	1	0	0	0	1
50Plus	3	1	2	4	6	5	3	0	4	0	2	5	4
BBB	14	5	1	35	9	14	4	0	1	2	11	51	0
BIJ1	1	0	1	0	2	3	3	6	6	2	0	1	0
BVNL	3	1	0	5	0	0	0	1	0	0	0	7	11
Anders	5	0	1	3	2	5	3	1	6	2	3	4	8

Bron: I&O Research, september 2022

1.4 Toelichtingen bij kiezersstromen

VVD

Voormalig VVD-kiezers wijken vooral uit naar BBB (8%) en JA21 (8%). Een kwart (26%) van degenen die in maart voor de liberalen kozen weet nu niet waar ze op zouden stemmen.

Kiezers die uitwijken naar BBB vinden dat VVD steken laat liggen in het stikstofbeleid. Zo zegt een kiezer: “we moeten trots zijn op onze boeren door hun kunnen we blijven eten en drinken.”

Kiezers die nu JA21 zouden stemmen noemen relatief vaak het asielbeleid als reden om VVD te verlaten. Zij zijn van mening dat dit beleid strenger zou moeten en betitelen VVD als partij die teveel naar links opschuift. “JA21 is netjes rechts en VVD waait op dit moment met iedereen mee”, aldus een kiezer.

D66

Bijna een derde (31%) van de voormalig D66-kiezers weet nu niet waar op te stemmen. Ex-D66-kiezers die dit wel weten wijken vooral uit naar links. GroenLinks weet negen procent van deze groep aan zich te binden.

Kiezers die deze overstap maken vinden doorgaans dat D66 haar progressieve idealen in het kabinet niet tot uiting weet te brengen. Vooral thema's omtrent klimaat en stikstof worden hierbij genoemd, evenals verschillen tussen arm en rijk. Een overstapper zegt: “GroenLinks heeft meer oog voor het milieu en grote inkomensverschillen.”

CDA

Ex-CDA-kiezers wijken net als voormalige VVD'ers vooral uit naar twee partijen: BBB en JA21. Dit gebeurt doorgaans op basis van stikstofbeleid (nieuwe BBB-kiezer: “De BoerBurgerBeweging komt op voor de boeren. Het huidige kabinet is Nederland aan het verkwanzelen”) en asiel (nieuwe JA21-kiezer: “CDA is niet hard genoeg in strijd tegen asielinstream. Nederland is nu echt vol”).

BBB

Naast populaire standpunten omtrent stikstof wordt BBB door nieuwe kiezers geroemd vanwege de duidelijke taal van Caroline van der Plas. Een voormalige PVV-kiezer omschrijft haar aantrekkingskracht als volgt: “Die dame komt op voor de normale boeren, burgers en buitenlui.”

JA21

JA21 profiteert van het feit dat naar aanleiding van de asielopvangcrisis immigratie weer op de politieke agenda staat. Overstappers, die vooral komen van VVD, PVV en CDA, staan achter het anti-immigratiestandpunt van de partij. Een voormalige VVD-kiezer licht zijn overstap als volgt toe: “VVD is geen rechtse partij meer, geen visie. JA21 vind ik het fatsoenlijke alternatief voor PVV.”

GroenLinks

GroenLinks staat al een jaar op een duidelijke winst van 3 à 5 zetels. De partij trekt vooral kiezers aan van D66 en in mindere mate van PvdA en Volt. Zij doen dit vanwege de focus van de partij op milieu en klimaat. In het geval van voormalig D66-kiezers speelt ook een rol dat zij teleurgesteld zijn in de huidige lijn van de sociaalliberalen en zij daarom een stapje naar links zetten.

2 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 9 tot maandag 12 september. In totaal deden 2.684 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel van de steekproef (n=2.497) is afkomstig het I&O Research Panel, 187 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2021). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl